

Risc, responsabilitat i interdependència

Dll, 27/10/2014

[Persona, Empresa i Societat](#)

Com que no sabem exactament cap a on transita la nostra societat, tampoc sabem com denominar-la. O, a l'inrevés, l'anomenem de diverses maneres en funció de la clau que adoptem per intentar comprendre-la. Avui voldria aturar-me en dues d'aquestes denominacions: societat de la informació (o del coneixement, que de vegades s'utilitzen lamentablement com a sinònims) i societat del risc. I el que vull plantejar és que aquestes denominacions, ara per ara, no són alternatives sinó complementàries. Perquè la societat de la informació és alhora una societat del risc. I ho és no com una mena de subproducte lamentable, resultat de maldat i/o de la potineria humanes, sinó com una cosa intrínsecament associada al desenvolupament de la societat de la informació. Perquè ja no parlem de simples amenaces socials o naturals que escapen al control humà (com podria ser el cas de les societats premodernes). Parlem de riscos que són conseqüència de decisions humanes, l'impacte dels quals té un creixent caràcter global i es percep com a indiscriminat; com s'ha dit gràficament, la riquesa és jeràrquica, però la pol·lució és democràtica. És clar que hi ha maldat i potineria humanes, i de vegades en grau superlatiu. Però la característica comuna a la societat de la informació i la societat del risc és la interdependència. D'aquí també l'èxit de la denominació societat-xarxa que, de fet, se superposa a les anteriors.

Oblidem-nos per un moment d'un subproducte de l'anterior, com són les noves formes de terrorisme i de delinqüència. Anem cap el que no és deliberadament pervers... esperem-ho. Que la productivitat estigui cada vegada més associada a la gestió de la informació no tan sols obre la porta a noves oportunitats, sinó també a noves perversitats, en la mesura que comporta decisions les conseqüències positives de les quals apareixen sovint com a indissociables de les negatives. I no tan sols perquè aquestes conseqüències no es prenguin en consideració, com sol ser habitual, sinó també perquè de vegades no són clarament previsibles ni pensables en el moment de prendre decisions. En aquest sentit, cal afegir que el que caracteritza la societat del risc no és la mera existència del risc, sinó la incapacitat organitzativa, institucional i social per afrontar-lo. La societat del risc ens planteja de manera urgent la qüestió de la governança, que va molt més enllà del debat sobre què fan els governs (encara que, evidentment, l'inclou). El que hem viscut amb el sistema financer (i el que encara ens espera, segons sembla) ho mostra amb claredat: no debades parlem de risc sistèmic... mentre el seguim manegant i pensant amb paràmetres convencionals.

Perquè el que de vegades oblidem és que la societat de la informació i la societat del risc són també societats d'organitzacions. Les organitzacions són actors cabdals en la gestió de la informació i en la generació de riscos. En aquest context, seria una mala opció convertir la consciència del risc en una gestió de la por i mitjançant la por. El que necessitem és també activar una comprensió de la responsabilitat i de la lucidesa adequada a les nostres organitzacions. En una societat-xarxa, les organitzacions han d'interioritzar que la responsabilitat que necessitem assumir és una responsabilitat compartida (una responsabilitat que es pensi també a si mateixa en xarxa); no una responsabilitat que s'acontenti amb dir "senyoreta jo no he estat", encara que qui ho digui ho faci vestit d'Armani i exhibint taules i gràfics. Avui una ètica de la responsabilitat només pot ser una

ètica de la co-responsabilitat institucionalitzada.

Encara pensem la responsabilitat des de l'esquema causa-efecte. I fem propostes i creem mecanismes de resolució de conflictes i de deliberació des d'aquesta clau. Necessitem concebre la responsabilitat des de la interdependència, en la qual ja no és suficient dilucidar si se'ns poden atribuir de manera clara i distinta determinades conseqüències, sinó en la que s'inclou la contribució a la governança del sistema. Qui pren decisions atenent només a les conseqüències directes i no pensa en la governança del sistema és un perill públic, per a tothom. La responsabilitat viu en els límits de la relació causa-efecte; la co-responsabilitat té com a referència la gestió de les interdependències i la seva governança. Tota la nostra manera de pensar les organitzacions i de valorar la seva actuació s'ha construït a partir de la primera. La pregunta és si les nostres organitzacions, les nostres mentalitats o -simplement- l'espècie humana seran capaços d'aquesta mutació. Perquè desenvolupar i institucionalitzar una co-responsabilitat adequada a la interdependència és també una qüestió de supervivència.

I, ja posats, val la pena pensar si la RSE té recursos per assumir aquest registre de la R.